Öğrenme çıktısı: Yaşadığı ilin göreceli konum özelliklerini belirleyebilme

Göreceli Konum Nedir?

GÖRECELİ KONUM **Bir yerin çevresindeki başka yerlere göre nerede olduğunu ve onu diğer yerlerden ayıran özelliklerini anlatır.**

BUNU UNUTMA

Göreceli konumu her gün kullanırız: Adres tarif ederken **yön, mesafe ve çevredeki önemli yapıları** söyleriz.

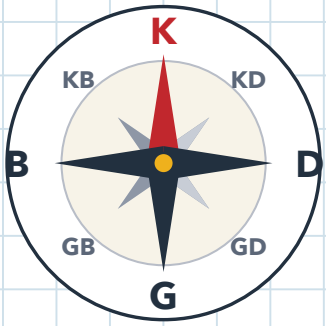

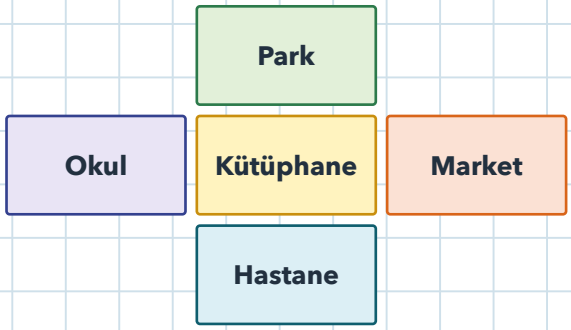
Adres tarifi

Günlük hayattan örnekler

- **Buluşma:** "Belediye binasının karşısında, Atatürk Parkı'nın yanındaki kütüphanedeyim." dediğimizde bulunduğumuz yerin göreceli konumunu anlatırız.
- **Adres sorma:** Yolunu soran birine "Düz gidin, ikinci sokaktan sağa dönün, okulun yanındaki bina." deriz.
- **Yol tabelaları:** Gideceğimiz il veya ilçeye olan yönü ve mesafeyi gösterir. Böylece o yere göre nerede olduğumuzu anlarız.

Yönlerle konum anlatalım

Plana bakalım

Kütüphane; **hastanenin kuzeyinde**, **okulun doğusunda**, **marketin batısında**, **parkın güneyindedir**.

Ana yönler: kuzey, güney, doğu, batı. **Ara yönler:** kuzeydoğu, kuzeybatı, güneydoğu, güneybatı. Göreceli konumu anlatırken ana ve ara yönleri kullanabiliriz.

DİKKAT!

Göreceli konum **değişebilir**. Çevreye yeni bir yapı veya yol eklendikçe aynı yer farklı biçimde tarif edilebilir.

A+ SINAVDA ÇIKABİLİR

Göreceli konum, insanların o yerle ilgili **algılarına ve deneyimlerine** dayanır. Bu yüzden aynı yeri iki kişi farklı anlatabilir: Biri yakındaki parkı, öteki okulu örnek gösterebilir. Çevre değiştikçe tarif de **zamanla değişir**.

↑ Bursa 40 km
← İznik 25 km

Karayolu tabelası da göreceli konum bilgisi verir: Gitmek istediğimiz yerin yönünü ve uzaklığını gösterir.

Bir İli Eşsiz Yapan Özellikler

Bir ilin komşu illeri, yeryüzü şekilleri, su kaynakları, ulaşım yolları, kaynakları, tarihî mekânları ve doğal güzellikleri ona özgü bir kimlik kazandırır. Bu özelliklerin tümü o ilin göreceli konumunu oluşturur.

Bir İlin Göreceli Konumu

- **Komşu iller** — kara sınırı olan iller, ülkeler
- **Yeryüzü şekilleri** — dağ, ova, plato, vadi
- **Su kaynakları** — akarsu, göl, deniz
- **Doğal güzellikler** — orman, şelale, koy, yayla
- **Ulaşım yolları** — kara, demir, deniz, hava yolu
- **Yer altı ve yer üstü kaynakları** — maden, petrol, orman, toprak
- **Üretim ve tüketim bölgeleri** — sanayi, tarım, ticaret alanları
- **Tarihî mekânlar** — kale, cami, köprü, antik kent

A+ SINAVDA ÇIKABİLİR

Bir ilin konum özellikleri **yaşamı doğrudan etkiler**: Ulaşımı kolay iller ticarette öne çıkar, tarihî ve doğal güzellikleri olan iller turist çeker, iş imkânı fazla olan iller **göç alır**.

Bu özellikler bir ili nasıl etkiler?

Özellik	Sonuç
Tarihî geçmiş	Köklü uygarlıklara ev sahipliği yapan şehirlerin tarihî yapıları ve sanat eserleri turistlerin ilgisini çeker.
Ekonomik ve sosyal gelişmişlik	Gelişmiş şehirler giderek daha çok göç alır, nüfusları artar.
Ulaşım kolaylığı	Kara, deniz, hava ve demir yoluyla kolay ulaşılan şehirler ekonomik olarak öne çıkar.
Doğal güzellikler	Denizi, gölü, ormanı olan şehirler hem yerleşmek hem de tatil yapmak için tercih edilir.

Örnek iller: Özelliklerinden tanıyalım

Nevşehir: Peribacaları

Nevşehir

Peribacaları, Göreme Millî Parkı, Derinkuyu ve Kaymaklı yer altı şehirleri, Karlık ve Yeşilöz kiliseleriyle tanınır. Burada **doğal güzellikler ve tarihî mekânlar** öne çıkar.

Edirne

Yunanistan ve Bulgaristan sınırı boyunca uzanır. **Altı sınır kapısıyla** ülkemizi kara ve demir yoluyla Avrupa'ya bağlar. Burada **komşuluk ve ulaşım** öne çıkar.

İlimi dört bilgi kartıyla tanıtırım:

1. Komşu illerine göre
2. Su kaynaklarına göre
3. Yeryüzü şekillerine göre
4. Tarihî mekân ve doğal güzelliklerine göre

Örnek İl: Kars

↑ Kuzey

	Ardahan	
Erzurum	KARS	Ermenistan
	Ağrı	Iğdır

Plan ölçeksizdir, yalnızca yönleri gösterir.
Mavi: komşu il, turuncu: komşu ülke.

Komşuları

Ardahan, Erzurum, Ağrı ve Iğdır ile komşudur. Doğusunda Ermenistan sınırı vardır.

Yeryüzü şekilleri

Erzurum-Kars Platosu üzerindedir. Allahuekber Dağları buradadır.

Su kaynakları

Aras Nehri ve Kars Çayı başlıca akarsularıdır.

Tarih ve doğa

Ani Ören Yeri, Kars Kalesi ve Sarıkamış'ın ormanları ünlüdür.

Haritalar konuşur

- **Siyasi (mülkî idare) harita:** İl sınırlarını, il adlarını, komşu illeri ve ülkeleri gösterir.
- **Fiziki harita:** Yeryüzü şekillerini gösterir. Dağ, ova, plato, akarsu ve göller burada görülür. Renkler yüksekliği anlatır.
- Bir ilin göreceli konumunu anlatırken **ikisine birden** bakarız.

★ ÖNEMLİ

Yaşadığımız ildeki doğal güzellikleri ve tarihî mekânları **korumak** hepimizin görevidir.

Türkiye fiziki haritası

Renkleri okuyalım

Yeşil: alçak düzlükler, ovalar

Sarı, kahverengi: yükseklik arttıkça renk koyulaşır

Mavi: deniz, göl ve akarsular

Haritada İllerimiz

Haritayı okuyalım

- Bu bir **siyasi (mülkî idare) haritadır**: 81 ilimizin sınırlarını ve adlarını gösterir. Başkentimiz **Ankara** kırmızı yıldızla işaretlenmiştir.
- Bir ilin **komşu illeri**, onunla sınırı ortak olan illerdir. Örneğin Kars; Ardahan, Erzurum, Ağrı ve Iğdır ile komşudur.
- Kıyıdaki iller denize göre tarif edilir: Sinop ve Samsun **Karadeniz**, İzmir ve Aydın **Ege Denizi**, Antalya ve Mersin **Akdeniz** kıyısındadır.
- Sınırdaki iller komşu ülkeye göre tarif edilir: Edirne **Bulgaristan ve Yunanistan**, Hatay **Suriye**, Hakkari **Irak ve İran** sınırındadır.

A+ SINAVDA ÇIKABİLİR

Bir ilin yerini anlatırken **komşu illeri, yönleri, kıyısında olduğu denizi ve sınır komşusu ülkeyi** söyleriz. Siyasi harita bu bilgileri, fiziki harita ise yeryüzü şekillerini verir.

Yönlerle anlatalım: Ankara'nın komşuları

Bolu	↑ Kuzey	Çankırı
Eskişehir	ANKARA	Kırıkkale
	Konya	Kırşehir, Aksaray

Ankara **yedi ille** komşudur. Ana ve ara yönlerle şöyle anlatırız:

- **Batısında** Eskişehir, **güneyinde** Konya, **doğusunda** Kırıkkale vardır.
- **Kuzeybatısında** Bolu, **kuzeydoğusunda** Çankırı bulunur.
- **Güneydoğusunda** Kırşehir ve Aksaray yer alır.

Plan ölçeksizdir, yalnızca yönleri gösterir.

İller özellikleriyle tanınır

İl	Öne çıkan özellikleri	Hangi konum özelliği?
Zonguldak	Karadeniz kıyısındadır. Kömür madenleriyle bilinir. Ereğli'nin çileği, Alaplı'nın fındığı ve Filyos Vadisi ünlüdür.	Yer altı kaynakları, üretim
Tekirdağ	Marmara Denizi'nin kuzeyindedir. Üzüm bağları, köftesi ve Şarköy plajlarıyla tanınır. Tepelerindeki rüzgâr gülleriyle elektrik üretir.	Su kaynakları, üretim
Antalya	Akdeniz kıyısında bir turizm merkezidir. Perge, Olimpos ve Aspendos Tiyatrosu; Düden ve Manavgat şelaleleri buradadır.	Tarihî mekânlar, doğal güzellikler

Ben Hangi İlim?

1 Doğumda Adana, batımda Antalya var. Orta Anadolu'ya Sertavul Geçidi ile bağlanırım. Uzun kıyımda seralarım, limanımda dünyaya açılan gemilerim var.

Ben: .....

2 Yüz ölçümünde Konya'dan sonra ikinciyim, sekiz ile komşuyum. Kızılırmak benim topraklarımda doğar. Divriği Ulu Camii'm ve cumhuriyet yolunda toplanan kongrem ünlüdür.

Ben: .....

3 Karadeniz kıyısındayım. Çevremde Samsun, Giresun, Sivas ve Tokat var. Dağlık topraklarımda Çambaşı ve Perşembe yaylaları, kıyımda Vona Koyu bulunur.

Ben: .....

4 Adımı efsanelere konu olan dağımdan alırım. Fırat'ın önemli kolu Murat Nehri topraklarımdan geçer. Doğuda Gürbulak Sınır Kapısı ile İran'a açılırım.

Ben: .....

5 İki kıtayı birbirine bağlarım. Boğazımdan dünyanın gemileri geçer. Ayasofya ve Sultanahmet Camii ile tarih kokarım.

Ben: .....

6 Baklava ve fıstığımla tanınırım. Zeugma Mozaik Müzesi'mle tarihe ışık tutarım. Sanayi ve ticaretle öne çıkarım.

Ben: .....

Nasıl çözdük?

Her bilmecede ilin bir özelliğini ipucu olarak kullandık:

- **Komşu:** Adana, Antalya, Samsun
- **Yeryüzü şekli:** dağ, geçit, yayla, koy
- **Ulaşım:** liman, sınır kapısı, boğaz
- **Su:** Kızılırmak, Murat Nehri
- **Tarih:** Divriği, Ayasofya, Zeugma
- **Ekonomi:** sera, sanayi, ticaret

A+ SINAVDA ÇIKABİLİR

Bir ili tanıtırken yalnızca adını değil, **konum özelliklerini** söyleriz. Her ilin özellikleri farklı olduğu için göreceli konum, ili **diğerlerinden ayırır**.

İlimi broşürle tanıtsam

Bir il tanıtım broşürü; ilin yerini, komşularını, ulaşımını, doğal güzelliklerini, tarihî mekânlarını ve ekonomik özelliklerini kısa bilgiler ve görsellerle anlatır. İlini tanıtan bilgi kartları hazırlarken bu başlıkları kullanabilirsin.

Sıra sende: İlini haritada bul

Yaşadığın ili bir renge, komşu illerini başka bir renge boya.

İlimin kimlik kartı

İlim:	Komşularım:
Yeryüzü şekilleri:	Su kaynakları:
Tarihî mekânlar:	Ulaşım yolları:

Kendimi Deniyorum

A. Doğru mu, yanlış mı?

Cümle doğruysa "D", yanlışsa "Y" yazınız.

☐ 1. Göreceli konum, bir yerin diğer yerlere göre konumunu anlatır.
☐ 2. Bir yerin göreceli konumu hiçbir zaman değişmez.
☐ 3. Karayolundaki yön ve mesafe tabelaları göreceli konum bilgisi verir.
☐ 4. Kuzey, güney, doğu ve batı ara yönlerdir.
☐ 5. Edirne'nin Yunanistan ve Bulgaristan ile sınırı vardır.

B. Eşleştirelim

Kavramın harfini ilgili açıklamanın başındaki kutuya yazınız.

A) Ana yön	☐	Kuzeydoğu, güneybatı gibi yönler
B) Ara yön	☐	Dağ, ova ve akarsuları gösteren harita
C) Fiziki harita	☐	Kuzey, güney, doğu, batı
D) Siyasi harita	☐	Sınırı ortak olan il
E) Komşu il	☐	İl sınırlarını ve adlarını gösteren harita

C. Boşlukları dolduralım

Kelimeler: **tabela** **Edirne** **Nevşehir** **yön**

1. Peribacalarıyla ünlü ilimiz ..... 'dir.
2. Yunanistan ve Bulgaristan sınırında yer alan ilimiz ..... 'dir.
3. Bir yeri tarif ederken ..... ve mesafe belirtiriz.
4. Karayolunda yön ve uzaklığı ..... gösterir.

D. Düşünelim, yorumlayalım

1. Ece'nin yaşadığı ilde yeni bir hızlı tren hattı ve büyük bir liman yapılmıştır. İldeki tarihî kale de onarılarak ziyarete açılmıştır.

a) Bu gelişmeler ilin hangi göreceli konum özellikleriyle ilgilidir?
b) Bu gelişmelerin ildeki ekonomi ve turizme etkilerini yorumlayınız.

2. Bir turist müzenin yerini sormuştur. Arda "Caminin karşısında." derken, Selim "Yeni yapılan köprünün kuzeyinde." demiştir. Dedeleri ise "Eski pazar yerinin yanında." demiştir.

a) Üç kişinin aynı yeri farklı anlatmasının nedenleri neler olabilir?
b) Bu durum, göreceli konumun hangi özelliğini gösterir? Açıklayınız.

Bu konunun şarkısını Onur Akmeşe YouTube kanalından dinlemeyi unutmayın!